

datum: 22 februari 2022

Verslag thematische voedseldag: Gezonde en Duurzame Voeding

Inhoud

1.	Opzet.....	2
2.	Workshops	2
2.1.	Stellingen	2
2.2.	Systeemdenken oefening.....	3
	Trends.....	3
	Beïnvloed door.....	3
	Aannames.....	4
2.3.	Intern en extern.....	4
2.3.1.	Hoe kan je intern de link leggen met andere beleidsdomeinen, en ze betrekken?	4
2.3.2.	Hoe kan je extern andere voedselactoren betrekken?	5
2.3.3.	Hoe kan je samenwerken met andere gemeenten?	5
2.4.	Beleidsdoelstellingen en stappenplan richting 2050	6
3.	Lessons learned algemeen	8
4.	Extra bronnen om aan de slag te gaan	10

1. Opzet

- Een digitale denk en doe workshop
- Systeemdenken in de praktijk rond voedselbeleid
- Bepalen van doelstellingen tot het vormen van een stappenplan
- Begeleiding door experts uit het veld
- Een kookdemo met topchef Nicolas Decloedt van Humus x Hortense tijdens de lunchpauze
- Visual harvesting
- Flow van de dag + deelnemers
- Opname
- Workshop bord

2. Workshops

2.1. Stellingen

1. Lokale besturen ondersteunen scholen bij het opzetten van een gezond en duurzaam voedselbeleid
2. Lokale besturen staan voor een eetbare gemeente, ze kiezen daarbij voor burgerparticipatie, sociale cohesie en sensibilisering
3. Lokale besturen zetten in op een actief beleid om betaalbaar, gezond en milieuverantwoord voedselaanbod af te stemmen op de densiteit van de woonomgeving
4. Er is intern bij de lokale besturen een sensibiliseringscampagne nodig die inzet op gezonde en duurzame voeding, op meer plantaardige eiwitten en minder dierlijke eiwitten

2.2. Systeendenken oefening

Trends

- Voedselproductie
 - Korte ketens
 - Meer lokaal kopen
 - Bio
- Gezond eten
 - Meer aandacht gezond eten en leven
 - Obesogene omgeving
 - Te weinig plantaardig, te veel vlees
 - Minder vet, zout en suiker
 - Meer flexitariërs
- Omgeving
 - Scholen ongezond – Voedselomgeving Vlaanderen ongezond
 - Aandacht kwetsbare groepen
 - Bewustwording in het lessenpakket opgenomen, alomtegenwoordig op school
 - Burgerinitiatieven rond voeding en ontmoeting

“De omgeving van Vlaamse scholen wordt ongezond”

Beïnvloed door

- Beschikbaarheid
 - Availability, proximity in omgeving
 - Lokale biovoeding minder bereikbaar
 - Gestegen welvaart, meer werken, minder tijd
 - Overproductie zorgt voor overconsumptie
 - Ondersteunen lokale ondernemers
- Veranderend voedingslandschap
 - Gezond leven en te weinig actieve levensstijl
 - Veggies/vegan vaker beschikbaar
 - Cijfermateriaal over impact voeding
 - WHO, Lancet, Stockholm Resilience Center, Sciensano, ...
 - # beleidsniveaus zetten erop in
 - EU, Vlaanderen, provinciaal, intra-communaal, lokaal
 - Farm to Fork, Vlaamse Voedselstrategie, eiwitstrategie, verspillingstrategie, ...
 - Gemeente en klimaatdoelstellingen
- Sensibilisering en informatie
 - Documentaires
 - Herziening voedingsdriehoek
 - Marketing snel leven
 - Explosie duurzame en gezonde kookboeken

- Te weinig kennis, te groot onoverzichtelijk aanbod
- Psychologische beloningsystemen. Carnaval = frietjes
- Macro
 - Globalisering
 - EU kader blijft grootschalig
 - Macht van de industrie
 - Corona – aandacht korte keten en volksgezondheid
 - Aandacht klimaatverandering
 - Gebrek aan politieke wil

“# beleidsniveau's zetten erop in”

Aannames

- Toegang voldoende en gezonde voeding is een basisrecht
- Definitie duurzame voeding
- Veggie is niet lekker, is ongezond
- Bio teelt brengt niet voldoende op
- Gezonde en/of duurzame voeding is duur, vooral voor wie het financieel goed heeft
- Gezond eten/leven is de beste gezondheidszorg, zeker voor kinderen en jongeren
- Landbouw en natuur gaan wel/niet samen
- Hello fresh is hip
- Leeft bij jongeren, minder bij middle aged
- Ook mensen met weinig tijd willen home-cooked maaltijd
- Gezonde voeding statussymbool
- Voeding is individuele verantwoordelijkheid
- Gemakzucht, comfort, routine
- Vooroordelen rond vlees = noodzakelijk voor gezondheid
- Stereotypes rond bakfiets ouders en geitenwollen sokken
- Mensen gewend aan goedkope voeding
- Gemeenten zijn afhankelijk van andere beleidsniveaus om dingen te doen

“Gezond eten/leven is de beste gezondheidszorg”

2.3. Intern en extern

2.3.1. Hoe kan je intern de link leggen met andere beleidsdomeinen, en ze betrekken?

- Voedselstrategie met vastgelegde acties over beleidsdomeinen heen
 - Workshop om doelstellingen en budgetten naast elkaar te leggen, win-win aantonen
 - Interne werkgroep voeding: samenwerking toerisme, economie, gezondheid en welzijn, jeugddienst, cultuurcentrum, lokale economie,

ruimtelijke ordening, ... Thema voeding niet beperken tot taak van de milieudienst

- Voeding als thema presenteren waarin onderwerpen als gezondheid, duurzaamheid, armoedebestrijding enz. samen komen
- Vooral goed afstemmen en de doelen in de lokale voedselstrategie duurzaamheidsoverschrijdend maken
- Samenwerken doe je met mensen - zoek de juiste persoon binnen een dienst
- SDG-werkgroep inzetten om voeding als thema breed te verankeren in de hele organisatie
- Vergunningen, grondbeleid, visie Stadslandbouw

“Thema voeding niet beperken tot taak van de milieudienst”

2.3.2. Hoe kan je extern andere voedselactoren betrekken?

- In kaart brengen wat er lokaal gedaan wordt en van daaruit vertrekken
 - What's in it for me
 - Samenwerken korte keten initiatieven
 - Samenwerken met voedselbedeling
 - Werken met lokale leveranciers, boeren
 - Ga met handelaars rond schoolomgeving samenwerking aan om hun gezonde aanbod in de kijker te zetten
 - link maken met wekelijkse markt, boerenmarkt, ...
 - Activiteiten met Velt, voedselteams, restjesredders,...
- Als stadsbestuur netwerking en dialoog faciliteren, jezelf positioneren als actor, bottom up werken
 - Echte participatie, mensen en organisaties eigenaarschap geven
 - Thinktanks met voedselactoren (voedselraad)
 - Netwerken of platforms opstarten
 - Burgers laagdrempelig betrekken. (Niet enkel de 'foodies')
 - Een netwerkorganisatie opstarten waarin alle betrokkenen uit de voedselketen deelnemen
 - Netwerkgroep op Vlaams en lokaal niveau: Nood aan overkoepelende nationale/Vlaamse voedselstrategie van waaruit kan gestart worden

“Als stadsbestuur netwerking en dialoog faciliteren, jezelf positioneren als actor, bottom up werken”

2.3.3. Hoe kan je samenwerken met andere gemeenten?

- Voedselstrategie in het kader van een regionale visie bv (h)eerlijk Haspengouw voor de regio --> in ST Geplan(d/t) voor de toekomst
 - Externe facilitatie
 - VVSG, regionetwerken, Logo's
 - Educatie pakketten samen ontwikkelen of aanschaffen

- Kijk naar wat er zich net buiten de grens van je gemeente afspeelt, misschien ligt er een zelfplukboerderij aan de rand?
- Concrete actie: bv duurzame korte keten markt met producenten uit verschillende (buur)gemeentes
- Interstedelijk overleg rond schoolomgevingen en voeding
- Studie voedsellandschappen- VLM
- Link tussen stad en platteland: infrastructuur mogelijk maken via korte ketens en gezamenlijk transport. Voedselhubs korte keten innovatie
- Zoeken naar quick wins die meerwaarde van samenwerking tonen en inspireren om verder te gaan
- Gezamenlijke sensibiliseringscampagnes organiseren
- Burgerparticipatie lastiger te organiseren op regionaal niveau? Best zo lokaal mogelijk (bv wijkniveau)
- Koppelen aan een regionale samenwerking, met intercommunales, met provincies, ...

“Koppelen aan een regionale samenwerking, met intercommunales, met provincies, ...”

2.4. Beleidsdoelstellingen en stappenplan richting 2050

1. Lokale besturen ondersteunen scholen bij het opzetten van een gezond en duurzaam voedselbeleid

“Voeding is circulair.

Van duurzame productie en de sensibilisatie daarover op school. Co creatief werken overheid maar ook school en lokale actoren aan zo veel mogelijk gezonde voeding op ieders bord. Hiervoor wordt een framework aangeboden dat bij alle actoren bekend is. (transparant wetgevend kader)”

- Intern is er vooral nood aan een gedragen visie over alle beleidsdomeinen heen (lokaal bestuur) en dit naar de bevolking communiceren
- Externe dienstverleners - implementatie van methodieken/bestaande werkkaders
- In het meest ideale scenario doen alle interne en externe partners mee
- Duidelijk wetgevend kader met bevoegdheden
- Intern extra capaciteit creëren of extern 'inhuren' voedsellens
- Gedragen kader om een voedingsbeleid op school te installeren (vb. gezonde school)
- Partners uit verschillende hoeken, die allemaal een evenredige inbreng hebben
- Informatie over welke voeding momenteel wordt gegeten.
- Gedragen kader om een voedingsbeleid op school te installeren (vb. gezonde school)
- In samenwerking met school: Creëer draagvlak, breng beginsituatie in kaart, bepaal prioriteiten en doelstelling, werk acties uit, voer acties uit, evalueer en stuur bij, veranker in schoolbeleid

- Periodieke opvolging van voedingskeuzes leerlingen + voedselaanbod school + gezondheidstatus leerlingen
- Bij het opstellen van je actieplan gaan nadenken welke indicatoren al beschikbaar zijn en welke je zelf moet verzamelen
- Door eerst een nulmeting te doen kan je, na het project of tussentijds na enkele campagnes vergelijken

In samenwerking met school: Creëer draagvlak, breng beginsituatie in kaart, bepaal prioriteiten en doelstelling, werk acties uit, voer acties uit, evalueer en stuur bij, veranker in schoolbeleid

2. Lokale besturen staan voor een eetbare gemeente, ze kiezen daarbij voor burgerparticipatie, sociale cohesie en sensibilisering

“Tegen 2050 is er in elke wijk toegang tot laagdrempelige, herkenbare, gezonde en duurzame voedsel(ontmoetings)plekken waar geproduceerd, geconsumeerd en uitgewisseld kan worden en die verbonden zijn met elkaar.

X aantal moestuinen/plukplekken/samentuinen per X aantal inwoners: eetbare plekken;

X ontmoetingsplaatsen: platformen; keukenruimtes; duurzame voedingshubs ;evenementen; ...

X omgevingen waar garantie op gezonde en duurzame voeding; en uitsluiten van ongezonde en onduurzame voeding (bv omgeving scholen, omgeving overheidsgebouwen; ...)”

- Burgers, lokale producenten, externe kennispartners, jeugdbewegingen, armoedebeweging, voedselregisseur, dienst participatie voor zowel intern als extern
- Opstartbudget + beheerbudget, personeelskosten, communicatiecampagne, ...
- Netwerk van plekken waar ruimte voor feedback en wisselwerking
- Goedkeuring CBS en Gemeenteraad, strategische verankering, projectdoegroep: intern en extern, inventarisatie: locaties, stakeholders, pilootprojecten, ...
- aantal voedsel plekken; aantal deelnemers; ... meermaals oogstfeesten (vieren van succes), meer gezonde mensen in de gemeente?, procesevaluatie (lessons learned voor komende plekken)

“Goedkeuring CBS en Gemeenteraad dus strategische verankering”

3. Lokale besturen zetten in op een actief beleid om betaalbaar, gezond en milieuverantwoord voedselaanbod af te stemmen op de densiteit van de woonomgeving

“Doorheen alles wat de stad/gemeente doet, is waar dit relevant is duurzame en gezonde voeding een automatisme / de norm”

- Gemeente geeft consequent het goede voorbeeld, stelselmatig in bestekken opnemen
- Handleiding, zowel voor intern als extern
- Opnemen in subsidievoorwaarden
- Afspraken met lokale producenten
- Hoe én gezond én duurzaam én betaalbaar?
- Integrale samenwerking met andere diensten nodig. SDG's als goede basis

“Handleiding, zowel voor intern als extern”

4. Er is intern bij de lokale besturen een sensibiliseringscampagne nodig die inzet op gezonde en duurzame voeding, op meer plantaardige eiwitten en minder dierlijke eiwitten

“De interne sensibiliseringscampagnes hebben ervoor gezorgd dat in 2050 alle beleidsdomeinen op elkaar zijn afgestemd rond voeding. Beslissingen worden genomen vanuit verzamelde data door elk beleidsdomein en vanuit de noden van de kwetsbare doelgroepen. “

- Coördinerende opdracht aan een schepen --> mandaat geven om daarop te werken en daar tijd voor te maken om horizontale lijnen uit te zetten
- Focus kwetsbare groepen --> voedsel is een basisrecht --> voorkomen dat we de voedselongelijkheid en daarbij ongezondheidsongelijkheid vergroten --belang dat milieuverantwoordelijke samenwerkt met welzijn
- Intern: alle beleidsdomeinen. Welzijn, duurzaamheid, onderwijs, gezondheid, communicatie, sociale dienst, omgeving, lokale economie, Extern: buurtcentra, sociale restaurants, logo's, buurtwerkers

“Data analyse systeem op Vlaams Niveau ala sciensano of andere externe onderzoekspartners”

3. Lessons learned algemeen

Trends

- Er is een tweespan tussen enerzijds een voedselomgeving die ongezonder (meer obesogeen) wordt en anderzijds een stijgend aanbod rond gezond en duurzame voeding.
 - De voedselomgeving rond onze scholen wordt ongezonder
- Beïnvloed door

- Er is steeds meer wetenschappelijk onderzoek dat de impact van voeding op onze gezondheid en planeet illustreert
- Op verschillende beleidsniveaus wordt er ingezet op duurzame en gezonde voeding. (EU, Vlaanderen, Provinciaal, Intercommunaal, Lokaal)

Link met andere beleidsdomeinen

- Voeding als thema presenteren waarin onderwerpen als gezondheid, duurzaamheid, armoedebestrijding enz. samen komen
- Intern is er vooral nood aan een gedragen visie over alle beleidsdomeinen heen (lokaal bestuur) en dit naar de bevolking communiceren
- Goedkeuring CBS en Gemeenteraad, strategische verankering
- Coördinerende opdracht aan een schepen --> mandaat geven om daarop te werken en daar tijd voor te maken om horizontale lijnen uit te zetten
- Focus kwetsbare groepen --> voedsel is een basisrecht --> voorkomen dat we de voedselongelijkheid en daarbij ongezondheidsongelijkheid vergroten --belang dat milieuverantwoordelijke samenwerkt met welzijn

Externe actoren betrekken

- In kaart brengen wat er lokaal gedaan wordt en van daaruit vertrekken
- Als stadsbestuur netwerking en dialoog faciliteren, jezelf positioneren als actor, bottom up werken
- Echte participatie, mensen en organisaties eigenaarschap geven
- Externe dienstverleners - implementatie van methodieken/bestaande werkkaders

Samenwerken met andere gemeenten

- Netwerkgroep op Vlaams en lokaal niveau: Nood aan overkoepelende nationale/Vlaamse voedselstrategie van waaruit kan gestart worden
- Voedselstrategie in het kader van een regionale visie. Koppelen aan een regionale samenwerking, met intercommunales, met provincies, ...
- Zoeken naar quick wins die meerwaarde van samenwerking tonen en inspireren om verder te gaan
- Link tussen stad en platteland: infrastructuur mogelijk maken via korte ketens en gezamenlijk transport. Voedselhubs korte keten innovatie
- Studie voedsellandschappen- VLM

Data

- Door eerst een nulmeting te doen kan je, na het project of tussentijds na enkele campagnes vergelijken
- Bij het opstellen van je actieplan gaan nadenken welke indicatoren al beschikbaar zijn en welke je zelf moet verzamelen

4. Extra bronnen om aan de slag te gaan

1. Eiwitstrategie, wat is dat? En hoe kan een lokaal bestuur hier mee aan de slag? – Sofie Verhoeven, Stad Gent
2. Voedselbeleid op school. Welke ondersteuning kan een lokaal bestuur opnemen? – Jolien Plaete, Gezond Leven
3. De keten duwen naar duurzame voedsel-en eiwittransitie. – Amy Verbeke en Ariane Louwaege, Mosquito In The Room
4. Voedselomgeving, wat is dat ? En hoe kan een lokaal bestuur hier mee aan de slag ? – Atelier Romain
5. Voedsellandschap, de kansen voor lokale besturen in een Voedsel+Land+Schap – VLM
6. Rikolto - Ecofoodmap
7. Steunpunt duurzame aanbestedingen, VVSG
8. Let us
9. Departement omgeving over de consument betrekken bij de eiwittransitie
10. Velt over buurtboomgaarden
11. <https://www.vvsg.be/milieu-klimaat-duurzaamheid/lokale-voedselstrategie>
12. <https://dashboard.voedingverbindt.be/>
13. <https://recoms.eu/re-adjustool>
<https://www.linkedin.com/pulse/het-re-adjustool-bordspel-reflecteren-over-en-bevorderen-sara-smaal/?trackingId=NCcGIMJQQ6ubIUNAYRpkpA%3D%3D>
14. <https://www.sciensano.be/nl/biblio/naar-gezonde-voedselomgevingen-rond-scholen-vlaanderen>
15. https://omgeving.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/20211008_Rapport%20Voedselomgevingen%20in%20kaart%20en%20beeld_AR-GL-Let%20Us_compr.pdf